فهرست

عنوان **صفحه**

مقدمه ۱۲

بخش اول: تئوری‌ها، راهبردها و سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای ۱۵

ماهیت مناطق و تفاوت‌های منطقه‌ای ۱۷

۱-۱) اهمیت روزافزون مناطق ۱۸

۱-۲) تعریف مناطق ۱۸

۱-۳) تعیین مناطق ۲۰

نظریه‌های رشد و توسعه منطقه‌ای ۲۵

۲-۱) مدل‌های نئوکلاسیک برون‌زای سنتی ۲۷

۲-۲) مدل‌های تجمعی ۲۸

۲-۳) مدل‌های رشد و توسعه درون‌زای منطقه‌ای ۳۳

۲-۴) مدل‌های نوآوری منطقه‌ای ۳۸

سیر تکاملی سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای ۵۱

۳-۱) تغییرات اساسی در سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای ۵۲

۳-۲) تغییر پارادایم سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای ۵۳

بخش دوم: برنامه‌ریزی راهبردی توسعه منطقه‌ای ۵۷

۴-۱) تحول برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای ۶۰

۴-۲) چارچوبی برای برنامه‌ریزی راهبردی توسعه منطقه‌ای یکپارچه ۶۲

۴-۲-۱) مرزبندی منطقه ۶۴

۲-۲-۴) تجزیه و تحلیل راهبردی (سوات).....۶۵
۳-۲-۴) چشم‌انداز و اهداف منطقه‌ای.....۷۱
۴-۲-۴) راهبردها و اولویت‌ها ۷۷
۵-۲-۴) زمینه‌های اقدام، پروژه‌ها و معیارها ۷۸
آینده‌نگاری راهبردی منطقه‌ای ۸۳
۱-۵) نقش و اهداف آینده‌نگاری منطقه‌ای ۸٤
۲-۵) مبانی روش‌شناسی آینده‌نگاری منطقه‌ای ۸۸
ابزارهای مرسوم برای تحلیل منطقه‌ای ۹۵
۱-۶) اندازه‌گیری اقتصاد پایه منطقه ۹٦
۲-۶) تجزیه و تحلیل انتقال سهم ۹۹
۳-۶) تحلیل جدول داده-ستانده ۱۰۱
تجزیه و تحلیل خوشه کسب و کار منطقه‌ای ۱۰۹
۱-۷) رویکردهای تحلیلی کمی و کیفی ۱۱۰
۲-۷) مسائل عملی اساسی متدولوژی تحلیل خوشه ۱۱٤
تجزیه و تحلیل اقتصاد منطقه چندبخشی ۱۲۳
۱-۸) اهمیت رویکرد تحلیل کیفی ۱۲٤
۲-۸) چارچوبی برای تحلیل کیفی توسعه منطقه چندبخشی ۱۲٤
۱-۲-۸) عناصر رقابت پذیری و ریسک منطقه‌ای ۱۲۵
۲-۲-۸) شناسایی فرصت‌های بالقوه توسعه تجارت.....۱۳٤
۳-۲-۸) شناسایی فرصت‌های توسعه اقتصادی صنایع فرابخشی ۱۳۵
ارزیابی نظام نوآوری منطقه‌ای و راهبرد نوآوری ۱۳۹
۱-۹) اهداف اساسی ارزیابی نظام نوآوری منطقه‌ای و تدوین راهبرد ۱٤۰

۹-۲) چارچوبی برای تحلیل نظام نوآوری منطقه‌ای ۱۴۳
۹-۲-۱)تحلیل نیاز ۱۴۴
۹-۲-۲) تجزیه‌وتحلیل طرف عرضه ۱۴۷
۹-۲-۳) روندهای بخشی و فناوری ۱۵۳
۹-۳) چارچوبی برای شکل‌گیری راهبرد نوآوری منطقه‌ای ۱۵۹
۹-۳-۱) طراحی راهبرد نوآوری منطقه ۱۵۹
۹-۳-۲) تشریح اولویت‌های راهبردی ۱۶۰
۹-۳-۳) برنامه عملیاتی؛ کلیدی برای اجرای راهبرد نوآوری منطقه ۱۶۳
۹-۳-۴) نظام پایش ۱۶۴
۹-۳-۵) ارزیابی راهبرد نوآوری منطقه ۱۶۵
نمایه..... ۱۷۵

فهرست جداول

عنوان **صفحه**

جدول ۱- ۱- دسترسی و فاصله زمانی تقریبی.....۲۲
جدول ۱- ۲- طبقه‌بندی نظریات رشد و توسعه منطقه‌ای.....۳۱
جدول ۱- ۳-تغییر پارادایم سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای.....۵۴
جدول ۱- ۵- کلاس‌های گسترده از روش‌های رسمی.....۹۳
جدول ۱- ۶- شکل ساده یک جدول داده-ستانده منطقه‌ای ۱۰۶
جدول ۲- ۶- ضرایب فن ورودی برای فعالیت‌های در بخش‌های واسطه‌ای (A) ۱۰۷
جدول ۳- ۶- اثرات کل مستقیم و غیرمستقیم افزایش تقاضای نهایی به ازای هر واحد افزایش فروش در تقاضای نهایی (B) ۱۰۸
جدول ۱- ۸- ماتریس چهارچوب استفاده برای MSA.....۱۲۷

فهرست اشکال

عنوان **صفحه**

شکل ۱- ۱- تعیین مناطق عملکردی ۲۰
شکل ۲- ۱-درصد تجمعی سفرهای تجاری بین منطقه‌ای به نسبت فواصل زمانی ۲۱
شکل ۱- ۲- مدل علیت تجمعی میردال ۳۱
شکل ۲- ۲- الماس پورتر ۳۶
شکل ۳- ۲- نظام نوآوری ملی ۴۲
شکل ۴- ۲- ساختار اصلی نظام‌های نوآوری منطقه‌ای ۴۴
شکل ۱- ۴- تغییر تمرکز بر راهبرد برنامه‌ریزی توسعه ۶۱
شکل ۲-۴-چارچوب برنامه‌ریزی منطقه‌ای یکپارچه ۶۳
شکل ۱- ۵-اهداف فعالیت‌های آینده‌نگاری ۸۹
شکل ۲- ۵-تأکیدات آینده‌نگاری ۹۰
شکل ۳- ۵- سه طریق به‌کارگیری اعضاء و شرکت‌کنندگان ۹۲
شکل ۱- ۷- نقش خوشه‌ها در الماس رقابت‌پذیری ۱۱۸

مقدمه

این کتاب درسی برای دانشجویان مقطع کارشناسی‌ارشد تدوین‌شده و برای محققان، متخصصان و سیاست‌گذارانی که به‌طور عملی درگیر سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای، برنامه‌ریزی راهبردی و تدوین برنامه اجرایی توسعه منطقه‌ای هستند، نیز می‌تواند مفید باشد.

در این کتاب درسی ابتدا مفهومی از "منطقه" با هدف درک بهتر آن در جهت حل مسائل توسعه نابرابر منطقه‌ای ارایه می‌گردد. همچنین تئوری‌ها، مدل‌ها و راهبردهای اصلی توسعه منطقه‌ای و تغییرات پارادایم سیاست‌گذاری توسعه منطقه‌ای بر پایه محورهای اصلی؛ یعنی برنامه‌ریزی راهبردی و برنامه اجرایی[1] توسعه منطقه‌ای معرفی می‌گردند. این کتاب را می‌توان به دو بخش تقریباً متفاوت تقسیم کرد؛ بخش اول شامل فصول ۱، ۲ و ۳ و بخش دوم متشکل از فصول ۴ تا ۹ است. هر فصل دارای ساختار آموزشی کاملی، متشکل از اهداف یادگیری، محتوای مطالعاتی، پرسش‌ها و فهرستی از منابع مفید برای مطالعه بیشتر است. هرچند منابع متعددی با گستره‌های متفاوت مورد استفاده قرار گرفته‌اند، اما منابع اصلی مورد استفاده عبارت‌اند از: مطالعات اخیر آرمسترانگ[2]، هوور[3]، ایزارد[4]، کوک[5]، آسچیم[6]، رابرتز[7]، یویل[8] و سایر همکاران و تحقیقات توسعه منطقه‌ای سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه[9] (OECD).

در فصل اول مروری مختصر بر مفهوم «مناطق»، معرفی مناطق همگن[10] و عملکردی[11] و نقش آن‌ها در حل مسائل مربوط به نابرابری‌های توسعه منطقه‌ای ارایه شده است.

1- Programming
2 - Armstrong
3 - Hoover
4 - Izard
5 - Cooke
6 - Ascheim
7 - Roberts
8 - Yuill
9 - Organization for Economic Co-operation and Development, (OECD)
10 - Homogenous Regions
11 - Functional Regions

فصل دوم با توضیح مختصری از تئوری‌ها، مدل‌ها و راهبردهای توسعه به همراه تئوری مکانی کلاسیک شروع شده و به بیان جغرافیای اقتصادی جدید[1] (NEG) کرگمنز[2]، خوشه‌های کسب و کار و مدل‌های نظام نوآوری منطقه‌ای[3] نیز پرداخته است.

فصل سوم به تشریح سیر تکاملی سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای پرداخته و مروری اجمالی بر تغییرات پارادایم سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای دارد.

در فصل چهارم تحول راهبردهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای، تحلیل مدل برنامه‌ریزی راهبردی توسعه منطقه‌ای یکپارچه مورد تحلیل قرار داده و ویژگی‌های تحقق مراحل جداگانه آن را بیان می‌کند.

فصل پنجم به توصیف اصول و نقش آینده‌نگاری راهبردی منطقه‌ای در برنامه‌ریزی راهبردی توسعه منطقه‌ای، وظایف، اجزاء و روش‌شناسی اصلی مورد استفاده آن اختصاص دارد.

در فصل ششم ابزارهای اصلی کمی و سنتی تحلیل منطقه‌ای مانند؛ روش‌های جدول داده-ستانده[4]، انتقال سهم[5] و ضرایب تکاثری منطقه‌ای[6] ارائه می‌شود.

در فصل هفتم، نقش خوشه‌های کسب و کار منطقه‌ای در مدل الماس پورتر، روش‌های کمی و کیفی مورد استفاده در تحلیل خوشه‌های کسب وکار و روش‌های اصلی برای تعیین اولویت-های توسعه خوشه کسب وکار توضیح داده شده است.

در فصل هشتم تکنیک تحلیل کیفی چندبخشی برای شناسایی و ارزیابی عوامل مؤثر بر دستیابی صنایع به مزیت‌های رقابتی منطقه‌ای ازجمله شایستگی‌های اصلی، زیرساخت‌های راهبردی و مدیریت ریسک ارائه شده است.

---

[1] - New Economic Geography, (NEG)
[2] - Krugmans
[3] - Regional Innovation System Models
[4] - Input-Output
[5] - Shift –Share
[6] - Regional Multipliers

و در نهایت فصل نهم به تحلیل نظام نوآوری منطقه‌ای، طرف عرضه و تقاضا، روش تحلیل راهبردی (SOWT) و طراحی راهبرد نوآوری منطقه‌ای اختصاص یافته است.